

na kome treba i u onom stanju, u kome su se one nalazile u vrijeme zaključenja ugovora.

osobito glede pogibelji

Član. 1048.

Ako je bilo ugovoreno vrijeme kad se stvar ima predati, pa je međutim promijenjena stvar, koja je u pogodbi naročito imenovana prestala po zabrani u obrtu prolaziti, ili je slučajno sasvim ili preko polovine u vrijednosti propala; promjena se smatra kao da nije ni sklopljena.

Član. 1049.

Ostala pogoršanja u stvari, koja su se u to međuvrijeme slučajno dogodila, i ostali tereti idu na račun posjednika. Ali ako su stvari pogođene štetom; tad slučajno izginuće pojedinih stvari ide na štetu primaoca, samo ako se tim gubitkom ne bi svekoliko, što je bilo promijenjeno skratilo u vrijednosti preko polovine.

i glede koristi prije predaje

Član. 1050.

Posjedniku pristoje koristi od promijenjene stvari do ugovorenog roka od predaje. Od toga vremena pristoje one zajedno s priraštajem primaocu, premda stvar još nije bila predana.

Član. 1051.

Ako vrijeme nije ugovoreno kad se naročita stvar ima predati, i ako se nijedna stvar ne može okriviti radi nepažnje; tad se gornji propisi glede pogibelji i koristi (paragrafi 1048-1050) imaju uporaviti na čas, kada se predaje stvar, ako stranke nisu ino što ustanovile.

Član. 1052.

Tko hoće da ište predaju, valja da je svoju obvezu ispunio, ili treba da je gotov ispuniti je.

III novela:

Član. 1052.

Tko hoće da traži predaju stvari, mora ispuniti svoju obavezu ili biti gotov da je ispuni. I onaj, koji je obavezan da prvi ispuni činidbu, može uskratiti svoju činidbu sve do ispunjenja ili osiguranja protučinidbe, ako je ova ugrožena lošim imovinskim prilikama druge strane, a koje mu u vrijeme zaključenja ugovora nisu morale biti poznate.

Poglavlje dvadesetčetvrto O KUPOVNOJ POGODBI

Pogodba kupovna

Član. 1053.

Kupovnom pogodbom ustupa se drugome kakva stvar za neku određenu sumu novca. Ova pogodba ide isto kao promjena među naslove, kojima se teče vlasnost. Stečenje biva tek onda, kad se preda stvar kupljena. Dok stvar nije predana, prodavač zadržava pravo vlasnosti.

Potrebitosti kupovne pogodbe

Član. 1054.

Pravila ustanovljena o pogodbama određuju uopće, kakvo treba da je privoljenje prodavaoca i kupca; i kakve se stvari mogu kupovati i prodavati. Cijena kupovna valja da sastoji u gotovom novcu, i ne može biti neodređena niti protuzakonita.

Cijena kupovna treba: a) da sastoji u gotovom novcu

Član. 1055.

Ako se stvar otuđuje nešto za novce, nešto za inu koju stvar: pogodba je kupovna ili promjene, ako je vrijednost u novcu veća nego običajna vrijednost stvari dane u naturi; ako li je vrijednost u novcu i u stvari jednaka, tad se pogodba broji među pogodbe kupovne.

b) treba da je stanovita

Član. 1056.

Kupac i prodavalac mogu ostaviti i trećoj kojoj naročitoj osobi da odredi cijenu. Ako osoba ta u ugovoreno vrijeme ništa ne odredi, ili ako bi u slučaju da nikakvo vrijeme nije ugovoreno, htjela i jedna strana da odustane prije nego se odredi cijena: pogodba kupovna smatra se kao da nije sklopljena.

Član. 1057.

Ako su ugovarajuće strane ostavile nekolicini osoba, da odrede cijenu, presuđuje većina glasova. Ako glasovi tako različno ispadnu, da se cijena odrediti ne može ni pravom većinom glasova; kupovanje smatra se kao da nije učinjeno.

Član. 1058.

Da se odredi cijena stvari kakve, može služiti i vrijednost, koja je bila ugovorena u kakvom prijašnjem otuđenju te iste stvari.

Ako je stavljena za temelj običajna tržišna cijena; tad se uzima srednja tržišna cijena onoga mjesta i vremena, gdje i kada se pogodba ima izvršiti.

c) da nije protuzakonita

Član. 1059.

Ako za robu ima kakva taksa: veća cijena jest protuzakonita, i kupac može iskati u političke vlasti, da mu se naknadi šteta, ma da je cijena i najmanje povrijeđena.

Član. 1060.

Izuzevši ovaj slučaj, mogu kupac i prodavalac ustati proti kupovanju i prodaji samo ako su oštećeni preko polovine (paragraf 934 i 935). Ovoj žalbi ima mjesta i onda, ako kupovnu cijenu valja da odredi treća kakva osoba.

Dužnosti prodavaoca

Član. 1061.

Prodavalac valja da čuva brižljivo stvar do vremena kad se ona ima predati, i valja da je preda kupcu po istim onim propisima, koji su gore glede promjene (paragraf 1047) ustanovljeni.

i kupca

Član. 1062.

Kupac nasuprot treba da primi stvar odmah ili u vrijeme ugovoreno, i u isto doba treba da isplati cijenu u gotovom novcu; inače prodavalac ima pravo ne predati mu stvar.

Član. 1063.

Ako je prodavalac predao stvar kupcu, a nije primio kupovne cijene; stvar je prodana na vjeru, i vlasnost njezina prelazi odmah na kupca.

Pogibao i korist kupovine

Član. 1064.

Glede pogibelji i koristi kakve stvari, koja je prodana ali još nije predana, služe isti propisi, koji su dani o pogodbi promjene (paragraf 1048-1051).

Kupovanje stvari, kojoj se tko nada

Član. 1065.

Ako se kupuju stvari, kojima se tko još nada; upravljaju se naredbe sadržane u poglavlju o pogodbama na sreću.

Općeni propis

Član. 1066.

Svi slučajevi koji se događaju u kupovnoj pogodbi, i koji u zakonu nisu izrijekom presuđeni, imaju se prosuđivati po propisima sadržanim u poglavlju o pogodbama uopće, i o pogodbi promjene napose.

Posebne vrste ili pobočni ugovori kupovne pogodbe

Član. 1067.

Posebne vrste ili pobočni ugovori kupovne pogodbe jesu: priuzdržanje nazad kupiti stvar, nju natrag prodati, nju prekupiti; prodaja na ogled (probu); prodaja pod priuzdržskom boljega kupca: i nalog prodaje.

Prodaja priuzdržanjem stvar nazad kupiti

Član. 1068.

Pravo otkupiti stvar koja je prodana, zove se pravo nazadne kupnje. Ako je to pravo ustupljeno prodavaocu uopće i bez bližeg označenja; tad jedna strana povraća kupljenu stvar u nepogoršanom stanju, a druga povraća položenu kupovnu cijenu. Korist pak što su obadvije strane imale međutim iz novca i stvari, naknađuje se zamjenito jedno s drugim.

Član. 1069.

Ako je kupac od svoje imovine popravio kupljenu stvar, ili ako je učinio troškove izvanredne da se ona sačuva; pristoji mu naknada isto kao poštenom posjedniku; ali on odgovara i za to, ako je kriv te se preinačila vrijednost stvari, ili ako se stvar ne može povratiti.

Član. 1070.

Pravo, da se stvar nazad kupi, može se priuzdržati samo glede stvari nepokretnih, i pristoji prodavaocu samo dok je živ. Prodavalac ne može prenijeti svoje pravo ni na nasljednike, ni na inoga koga, ali na štetu trećega može se on tim pravom služiti samo onda, ako je pravo to upisano u javne knjige.

III novela:

Član. 1070.

Priuzdržanju prava na otkup ima mjesta samo kod nepokretnih stvari i pripada prodavcu samo za vrijeme njegova života. On ne može prenijeti svoje pravo ni na nasljednike ni na koga drugoga. Ako je pravo u javne knjige uknjiženo, može se stvar i od trećega lica zahtijevati te će se sa ovim postupati prema svojstvu njegovog poštenog ili nepoštenog posjeda.

Kupovanje pod priuzdržskom stvar nazad prodati

Član. 1071.

Istim ograničenjima potvrđeno je pravo koje je kupac sebe priuždržao da stvar prodavaču opet natrag proda i na to pravo imaju se uporabljivati isti propisi kao i na nazadnju kupnju. Ali ako uvjet, stvar nazad prodati ili nazad kupiti jest krivo predstavljen, i baš upotrebljen u tu svrhu, da se prikrije kakvo pravo na zalog ili kakva pogodba zajamska, tad nastaje propis paragrafa 916.

Prodaja s priuždržanim pravom prekupa

Član. 1072.

Tko stvar prodaje pod tim uvjetom, da kupac, ako bi je htio opet prodati, njega otkupom ima ponuditi: takav ima pravo prekupa.

Član. 1073.

Redovito, pravo prekupa jest pravo osobno. Glede dobara nepokretnih, može se to pravo pretvoriti u pravo stvarno ako se upiše u javne knjige.

Član. 1074.

Pravo prekupa ne može se također ustupiti trećemu kome, niti se može prenijeti na nasljednike povlaštenika.

Član. 1075.

Povlaštenik valja pokretne stvari doista do otkupi za 24 sata; a nepokretne za 30 dana od kada su mu bile ponuđene. Pošto prođe ovo vrijeme, prestaje pravo prekupa.

Član. 1076.

Kada se prodaju na javnoj dražbi stvari opterećene pravom prekupa, rečeno pravo ima samo tu krijepost, da povlaštenik upisan u javne knjige valja da se na dražbu osobito pozove.

Član. 1077.

Tko ima pravo otkupa, dužan je, ako ne bi bilo inoga ugovora, platiti potpunu cijenu, koju je treći tko obećao. Ako je treći taj, mimo običajne kupovne cijene, obećao inih pobočnih uvjeta, a te uvjete ne bi mogao ispuniti onaj, koji ima pravo otkupa, i ako vrijednost njihova ne bi se ni po procjeni mogla poravnati; tad se pravo prekupa ne može izvršivati.

Član. 1078.

Pravo prekupa ne pruža se na ine načine otuđivanja, već ako bi bio kakav poseban ugovor o tome.

Član. 1079.

Ako posjednik nije ponudio otkupom povlaštenika; treba da mu odgovara za svukoliku štetu. Ako je pravo prekupa pravo stvarno, prodana stvar može se iskati nazad od trećega, i s ovim se postupa po

njegovom poštenom ili nepoštenom posjedu.

Kupovanje na ogled

Član. 1080.

Kad se kupuje stvar na ogled, ne prelazi ona u vlasnost kupca, dok se ne plati cijena njezina. Kupac se za vrijeme ogleda smatra kao posudovnik, a pošto je minulo ogledno vrijeme, drži se da je kupovanje sklopljeno bezuvjetno, i kupac se smatra kao vlasnik kupljene stvari.

III novela:

Član. 1080.

Kupnja na ogled zaključena je pod uvjetom, koji zavisi od kupčeve volje da robu odobrava. U dvojbi uvjet je odložen; kupac nije vezan za kupnju prije odobrenja, a prodavač prestaje bit u obvezi, ako kupac do isteka roka za ogled ne daje odobrenje.

Član. 1081.

Ako je kupac platio cijenu za stvar koju je primio, vlasnost pristoji mu odmah; ali on može prije nego mine ogledno vrijeme odustati od kupnje.

III novela:

Član. 1081.

Ako je stvar u cilju razgledanja ili probe već predana, uzima se šutnja kupčeva do iza isteka roka za probu kao primanje.

Član. 1082.

Ako vrijeme ogledno nije bilo ustanovljeno po ugovoru: uzima se, da je to vrijeme za pokretne stvari 3 dana, a za stvari nepokretne godinu dana.

Prodaja pod uvjetom boljeg kupca

Član. 1083.

Ako je kupovanje ugovoreno pod tim priuzdržkom, da je slobodno prodavaocu, ako se za neko stanovito vrijeme javi bolji kupac, ovome dati prvenstvo; tad se valjanost posla, ako kupljena stvar nije bila predana, odgađa dotle, dok ne nastane uvjet.

Član. 1084.

Ako je kupljena stvar predana, tad je kupovna pogodba sklopljena: ali se opet ukida kada ugovoreni uvjet nastane. Ako vrijeme nije izrijekom ustanovljeno, uzima se da je ono vrijeme, koje je u

kupovanju na ogled ustanovljeno.

Član. 1085.

Prodavalac prosuđuje da li je bolji novi kupac. On može dati prvenstvo drugom kupcu, baš da bi prvi htio i više platiti. Kada se ukida pogodba, koristi od stvari i novca naknađuju se jedno s drugim. Glede popravljanja ili pogoršanja, s kupcem se postupa isto kao s posjednikom poštenim.

Nalog prodaje

Član. 1086.

Ako tko predaje svoju pokretnu stvar drugome, da je proda za neku cijenu pod uvjetom, da primalac valja da mu u određeni rok ili plati cijenu ili povrati stvar: prodavalac nije vlastan iskati stvar natrag prije nego mine vrijeme, a primalac je dužan, pošto je vrijeme prošlo, platiti određenu kupovnu cijenu.

Član. 1087.

Dok traje vrijeme ustanovljeno, stvar je onoga koji ju je predao. Primalac odgovara mu za štetu za koju je kriv, a kada povraća stvar, valja da mu se naknade samo oni troškovi, koji predavaocu donose korist.

Član. 1088.

Ako je stvar nepokretna, ili ako nije određena cijena ili rok plaćanja: primalac smatra se kao punovlasnik. U nikakvom slučaju ne može se stvar, koja je dana da se proda, iskati od trećega, koji ju je pribavio od primaoca načinom poštenim (paragraf 367).

Član. 1089.

I u sudskim prodajama imaju mjesta redovito propisi, koji su ustanovljeni o pogodbama, i napose o pogodbi promjene i o kupovnoj pogodbi, ukoliko ovaj zakon ili sudovnik ne sadržava osobite naredbe.

Poglavlje dvadesetpeto

O POGODBAMA UPORABE, NASLJEDNOG ZAKUPA I NASLJEDNE DAĆE

Pogodba uporabna

Član. 1090.

Pogodba, kojom se daje kome poraba kakve stvari nepotrošne za neko vrijeme, i za određenu cijenu, zove se uopće pogodba uporabna.

I. Pogodba o najmu i zakupu

Član. 1091.

Ako se stvar, koja je dana u uporabu, može upotrebiti a da se dalje ne obrađuje, tad pogodba uporabna jest pogodba o najmu; ali ako se stvar može uživati samo marljivošću i trudom, zove se pogodba zakupna.

Potrebnosti

Član. 1092.

Pogodbe o najmu i zakupu mogu se sklapati o istim stvarima i na isti način kao i pogodba kupovna. Najamnina i zakupnina plaća se, ako nije što drugo ugovoreno, isto kao i cijena kupovna.

Član. 1093.

Vlasnik može dati u uporabu kako svoje stvari pokretne i nepokretne, tako i svoja prava; ali se može i dogoditi da vlasnik uzme u uporabu upotrebljenje svoje vlastite stvari, ako upotrebljenje to pristoji trećemu kome.

Učinak pogodbe o najmu i zakupu

Član. 1094.

Ako su se pogađajuće strane složile vrhu sućanstva uporabe, to jest vrhu stvari i cijene; pogodba je sasvim sklopljena, i upotrebljenje stvari smatra se da je kupljeno.

Član. 1095.

Ako je uporabna pogodba upisana u javne knjige: pravo uporaboprimca smatra se kao pravo stvarno, što i slijedeći posjednik valja da trpi za vrijeme koje još ostaje.

Prava zamjenita: 1. glede ustupljenja, sačuvanja i uživanja

Član. 1096.

Najmodavci i zakupodavci dužni su predati uporabštinu o svojem trošku, držati je u stanju upotrebljivom, i ne smetati uporaboprimce u ugovorenoj porabi ili uživanju.

Običajne popravke zgrada gospodarskih valja zakupnik da učini o svojem trošku samo onda, ako se popravke te mogu napraviti s građom od dobra, i s radnjom, koju on po naravi istoga dobra ima pravo iskati; a ostale popravke treba da javi zakupodavcu, da se za njih postara.

III novela:

Član. 1096.

Najmodavci i zakupodavci dužni su o svom trošku predali uporabni predmet i držati ga u